

Riaan Eksteen, The Role of the Highest Courts of the United States of America and South Africa, and the European Court of Justice in Foreign Affairs, 2019, p. 448, T.M.C. Asser Press, ISBN: 978-94-6265-294-1

Σκοπό του συγγραφέα στο υπό παρουσίαση βιβλίο αποτελεί η ανάδειξη του ρόλου ανώτατων δικαστηρίων σε διαδικασίες εξωτερικής πολιτικής, αλλά και του βαθμού εμπλοκής των δικαστικών αυτών αρχών στις σχετικές αποφάσεις. Ειδικότερα ο συγγραφέας επιχειρεί την ανάλυση αυτή εξετάζοντας τρεις περιπτώσεις, τις Ηνωμένες Πολιτείες, τη Νότια Αφρική και την Ευρωπαϊκή Ένωση, ερευνώντας αντίστοιχα το ρόλο του Ανώτατου Δικαστηρίου των ΗΠΑ, του Συνταγματικού Δικαστηρίου και του Ανώτατου Δικαστηρίου της Νότιας Αφρικής και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ασφαλώς η εξωτερική πολιτική αποτελεί εξαιρετικά ευαίσθητο πεδίο άσκησης πολιτικής. Ιδιαίτερα στην περίπτωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας ασκείται ακόμη εν πολλοίς υπό όρους διακυβερνητικότητας με πολύ συγκεκριμένη δυνατότητα παρεμβολής του Δικαστηρίου. Προφανώς, σε αντίθεση με τις δύο άλλες περιπτώσεις που εξετάζει ο συγγραφέας, τις ΗΠΑ και τη Νότια Αφρική, η Ένωση δεν αποτελεί κράτος, η άσκηση εξωτερικής πολιτικής δεν έχει μεταφερθεί ως αρμοδιότητα στην Ένωση και ως εκ τούτου το κάθε κράτος μέλος καθορίζει τις δικές του προτεραιότητες στο επίπεδο αυτό, στο πλαίσιο βέβαια μιας θεσμικής προσπάθειας καθορισμού κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας που ενισχύθηκε με την αναθεώρηση της Λισαβόνας και την θεσμοθέτηση του Υπατου Εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας.

Σε επίπεδο δομής του βιβλίου, στο πρώτο μέρος του, η εισαγωγή στο σχετικό προβληματισμό, η οποία συμπεριλαμβάνει και πλούσια βιβλιογραφική ανασκόπηση, ακολουθείται από κεφάλαιο όπου παρουσιάζεται ο κλάδος της ανάλυσης εξωτερικής πολιτικής ως επιστημονικός τομέας και η σημασία της στο σύγχρονο πλαίσιο πολιτικής. Αναφέρεται ειδικότερα στην επίδραση του νομοθετικού πλαισίου στην ανάλυση εξωτερικής πολιτικής, καθώς και στις εσωτερικές υποθέσεις και στην εθνική ασφάλεια ως παράγοντες διαμόρφωσης εξωτερικής πολιτικής. Σε ειδικό υποκεφάλαιο αναπτύσσεται η συνεισφορά μη κρατικών παραγόντων και νέων αναδυόμενων παραγόντων στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής.

Το δεύτερο μέρος του βιβλίου αφιερώνεται στις ΗΠΑ και στο Ανώτατο Δικαστήριο της χώρας. Στο κεφάλαιο 3 αναπτύσσονται οι συνταγματικές αρμοδιότητες που έχουν δοθεί στα όργανα άσκησης νομοθετικής λειτουργίας και με ποιον τρόπο έχει ερμηνεύσει το Ανώτατο Δικαστήριο της αρμοδιότητες αυτές. Αναλύονται οι αρχές στις οποίες έχει στηριχθεί το Δικαστήριο ώστε να επιτύχει ισορροπία μεταξύ πολιτικής απόφασης και δικαστικού ελέγχου. Στο επόμενο κεφάλαιο, ο συγγραφέας επικεντρώνεται σε σημαντικές αποφάσεις που εστιάζουν στην προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως πτυχή της εξωτερικής πολιτικής, για παράδειγμα *Medellin v. Texas*, *Humberto Leal Garcia v. Texas*, *Guantanamo Bay Prison* κ.ά, επισημαίνοντας τη σημασία των δικαιωμάτων ως παράγοντα διαμόρφωσης πολιτικής. Στο κεφάλαιο 5 η ανάλυση επικεντρώνεται *Alien Tort Statute*, νομοθεσία που αφορά τη δυνατότητα

αλλοδαπών να προσφύγουν στην ομοσπονδιακή δικαιοσύνη των ΗΠΑ σε περιπτώσεις αδικοπραξιών που βασίζονται σε παραβίαση του διεθνούς δικαίου. Και σε αυτό το κεφάλαιο έχουν επιλεγεί εμβληματικές αποφάσεις που διαπλάθουν το σχετικό δικαίωμα σε μια ιδιαίτερη κατηγορία νομολογίας. Κλείνοντας, στο τελευταίο κεφάλαιο του δεύτερου μέρους, ο συγγραφέας καταπιάνεται με σύγχρονες υποθέσεις σχετικά με την εξωτερική πολιτική όπως αυτές που αναδείχθηκαν εξ' αιτίας της πολιτικής Trump να απαγορεύσει τα ταξίδια προς τις ΗΠΑ από συγκεκριμένες χώρες. Στο τελευταίο υποκεφάλαιο περιλαμβάνεται κριτική προσέγγιση του βαθμού ανάμειξης του Ανώτατου Δικαστηρίου στη διαμόρφωση εξωτερικής πολιτικής στις ΗΠΑ.

Στο τρίτο μέρος εξετάζεται η περίπτωση της Νότιας Αφρικής μέσω της νομολογίας δύο δικαστηρίων, του Συνταγματικού Δικαστηρίου και του Ανώτατου Δικαστηρίου. Αφού περιγράφεται η αλληλεπίδραση ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εξωτερικής πολιτικής της Νότιας Αφρικής, ο συγγραφέας εστιάζει σε επτά περιπτώσεις ιδιαίτερης σημασίας, με νομικό και πολιτικό αντίκτυπο.

Το τέταρτο μέρος αφιερώνεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση, περιλαμβάνοντας πλούσια νομολογία και από την περίοδο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Αρχικά, επιδιώκεται ανάλυση των ειδικών καταστάσεων στο πεδίο των εξωτερικών σχέσεων στην Ένωση, λόγω των εγγενών της ιδιαιτεροτήτων. Ο περιορισμένος ρόλος του Δικαστηρίου δεν συνεπάγεται αυτόματα την έλλειψη αποφάσεων, καθώς αποφάσεις που αφορούν σε ενωσιακές αρμοδιότητες ασκούν σημαντική επιρροή στο εξωτερικό πεδίο, ειδικά στο κομμάτι των εμπορικών συναλλαγών. Στο πλαίσιο αυτό, ο συγγραφέας εξετάζει υποθέσεις όπως η Kadı, αλλά και κεφαλαιώδεις ιστορικές αποφάσεις, όπως η Costa v. ENEL, η Cassis de Dijon και η Rosneft Oil Company v. Her Majesty's Treasury and Others. Αποφάσεις με ιδιαίτερη πολιτική χροιά συμπεριλαμβάνονται, όπως στην υπόθεση του Συμβουλίου κατά Hamas ή στην υπόθεση PKK κατά Συμβουλίου. Εξετάζεται επίσης ο ρόλος του Δικαστηρίου σε μείζονες πολιτικές αποφάσεις όπως η εμπορική συμφωνία Καναδά – Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και οι συνέπειες της εμπλοκής της Ρωσίας στην Ουκρανία. Στο τελευταίο κεφάλαιο του τέταρτου μέρους, γίνεται αναφορά στο κυρίαρχο θεσμικό ζήτημα που απασχόλησε την Ένωση, την έξοδο του Ηνωμένου Βασιλείου. Το κεφάλαιο αυτό αποτελεί περισσότερο ανάλυση πολιτικού χαρακτήρα, καθώς εξετάζονται όλα τα κείμενα, συμφωνίες και κείμενα ήπιου δικαίου, από την αρχή της διαδικασίας εξόδου έως και τη συμφωνία εξόδου του 2018, με εύστοχο σχολιασμό των επιπτώσεων της συμφωνίας αυτής.

Συνολικά πρόκειται για ένα άρτια οργανωμένο βιβλίο με σαφή προσανατολισμό στα ερευνητικά ερωτήματα. Οι τρεις περιπτώσεις που εξετάζονται, με τις ομοιότητες, αλλά κυρίως τις διαφορές τους, αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα γεωγραφικά και πολιτικά. Η πολυδιάστατη εμπειρία του συγγραφέα σε ζητήματα εξωτερικής πολιτικής, αφού είχε διατελέσει Πρέσβης της Νοτίου Αφρικής, έχοντας υπηρετήσει σε σημαντικά πόστα παγκοσμίως, σε συνδυασμό με τη νομική και πολιτική ακαδημαϊκή του εξειδίκευση αποτελούν εχέγγυα για την επιτυχή ανάλυση του θέματος που πραγματεύεται στο βιβλίο. Μέσω δε της πολύ πλούσιας νομολογίας, παρέχεται η δυνατότητα στον αναγνώστη να εντυπώσει στο ρόλο των ανώτατων δικαστηρίων σε σημαντικές πολιτικές καταστάσεις αναφορικά με την εξωτερική πολιτική.

Κωνσταντίνος Μαργαρίτης, ΔΝ, LL.M., Μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ, Μέλος του ΔΣ της Ένωσης Ελλήνων Δημοσιολόγων (ΕΕΔ), Δικηγόρος